

Załącznik do:
Uchwały Nr XX/145
Rady Gminy w Baranowie
z dnia 30.12.2008r.

***STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY BARANÓW
NA LATA 2009-2013***

Grudzień 2008

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

- 1.1. TŁO I PRZYCZYNY
- 1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE
- 1.3. STRUKTURA DOKUMENTU
- 1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

- 2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY
- 2.2. DEMOGRAFIA
- 2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ
- 2.4. KWESTIA DZIECKA
- 2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH
- 2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ
- 2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI
- 2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY
- 2.9. ANALIZA SWOT
- 2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
- 2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

- 3.1. MISJA
- 3.2. CELE STRATEGICZNE
- 3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

4. UWAGI KOŃCOWE

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego

dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup. Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności 2007-2013),
- Regionalny Program Operacyjny,
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki.

WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje, inne pozostawia hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, oraz stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach jest postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Mogą to być m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przeczności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom

gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.

7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.

8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym.

Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;

- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadząc do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie.

Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych.

Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Baranowie.

Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI 2007-2013

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Europejskiej ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności Rada Europejska na poziomie Wspólnoty przygotowała strategiczne wytyczne w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, określające indykatywne ramy interwencji funduszy, z uwzględnieniem innych polityk Wspólnoty.

Dla każdego z celów funduszy wytyczne te realizują priorytety Wspólnoty, w szczególności promowanie harmonijnego, zrównoważonego i trwałego rozwoju Wspólnoty. Wytyczne te są określone z uwzględnieniem zintegrowanych wytycznych w zakresie polityki gospodarczej oraz zatrudnienia – Zintegrowany Pakiet Wytycznych w sprawie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia na lata 2005-2008 (ZPW).

Na podstawie zapisów Strategicznych Wytycznych Wspólnoty Polska opracowała „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013” (NSRO), które integrują główne priorytety Wspólnoty z priorytetami polskimi, uwzględniając jednocześnie zapisy Krajowego Programu Reform, odpowiadającego na wyzwania zawarte w Strategii Lizbońskiej. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia stanowią podstawę do programowania interwencji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności (FS).

Zakładanym efektem strategii proponowanej w NSRO jest znaczące podniesienie jakości życia mieszkańców Polski i zbliżenie poziomu rozwoju do obecnie najbiedniejszych starych państw członkowskich, a w dłuższej perspektywie poziomu zbliżonego do średniej europejskiej. Sformułowano cel strategiczny Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013. Zakłada on tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Cel strategiczny osiągany będzie poprzez realizację horyzontalnych celów szczegółowych, co oznacza, że wszystkie programy, działania i projekty podejmowane w ramach NSRO realizują je jednocześnie aczkolwiek w różnym zakresie. Celami horyzontalnymi NSRO są m.in.:

- Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.
- Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.
- Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.
- Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą

się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;

- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.4. WOJEWÓDZKA STRATEGIA ROZWOJU POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa.

Jednym z nich jest samorząd województwa wielkopolskiego. Strategia Rozwoju Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego pozwala zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Wielkopolski, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy. Zadaniem samorządu województwa jest nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Wielkopolski. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

Do generalnych celów niniejszej Strategii należy między innymi:

1. Zapewnienie mieszkańcom warunków do podwyższania poziomu życia.
2. Wzrost wewnętrznej integracji i istotna poprawa jakości przestrzeni.
3. Dostosowanie potencjału, struktury i organizacji województwa do wyzwań XXI w. i wymagań jednoczącej się Europy. Przyjmując ww. cele, określono strategiczne kierunki działania pomocy społecznej w województwie wielkopolskim:
 1. Rozwój gminnych i powiatowych specjalistycznych placówek pomocy społecznej, świadczących różnorodne usługi socjalne wynikające z potrzeb społeczności lokalnej.
 - A. Ilościowy rozwój placówek takich jak środowiskowe domy samopomocy, ośrodki interwencji kryzysowej, domy dziennego pobytu dla różnych grup dysfunkcyjnych, świetlice socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, warsztaty terapii zajęciowej, domy pomocy społecznej stałego pobytu.
 - B. Jakościowy rozwój usług w placówkach dotychczas funkcjonujących.
 - 1.1. Zwiększenie aktywności społeczności lokalnych.
 - 1.2. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów społecznych (niepełnosprawność, bezrobocie, bezdomność, przemoc, alkoholizm, narkomania).

1.4.5. STRATEGIA ROZWOJU GMINY BARANÓW

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego

rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. Silne oddziaływania czynników zewnętrznych, w których istotną rolę odgrywa dynamika i ekspansywność jednostek terytorialnych konkurujących w dostępie do ograniczonego rynku inwestorów i kapitału wymuszają konieczność stosowania przez władze samorządowe odpowiednich metod zarządzania.

W powyższych warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. W obecnych warunkach polskich – na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) – jedną z podstawowych ról wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju. W opracowaniach tych określone są cele rozwoju lokalnego oraz sposoby realizacji tych celów przy wyróżnieniu najbardziej pożądanych dla rozwoju gminy działań.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych.

2.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Baranów jest gminą wiejską, położoną w obszarze Wielkopolski, w południowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego. Zajmuje powierzchnię 7431 ha i liczy 7614 mieszkańców (stan na 31.12.2007 r.).

Gmina jest jedną z siedmiu jednostek samorządu terytorialnego wchodzącego w skład powiatu kępińskiego. Do gminy, oprócz wsi i sołectwa Baranów będącego siedzibą władz gminy, należy dziewięć sołectw (rycina 1.): Jankowy, Donaborów, Słupia pod Kępem, Mroczeń, Joanka, Grębanin, Łęka Mroczeńska, Żurawiniec, Marianka Mroczeńska. Gmina Baranów graniczy z gminami Kępno, Wieruszów, Łęka Opatowska, Trzcinica, Bralin i Rychtal.

Rycina 1. Gmina Baranów

Przez teren gminy przebiegają następujące szlaki komunikacyjne: droga międzyregionalna nr 11 Poznań-Bytom oraz droga regionalna nr 39 Kępno-Brzeg. Przez teren gminy przebiega także linia kolejowa relacji Poznań-Katowice - magistrala dwutorowa, zelektryfikowana oraz kilkanaście dróg powiatowych i kilkadziesiąt gminnych.

Pod względem fizycznogeograficznym cały obszar gminy usytuowany jest w dorzeczu rzeki Prosnę, a jego główna oś hydrograficzna to rzeka Niesób wraz z dopływami. W podziale fizycznogeograficznym makroregion, na terenie którego leży omawiana gmina nosi nazwę Wysoczyzny Wieruszowskiej lub zastępczo Bolesławieckiej, położonej na 165-

220 m. n.p.m. Jest ona częścią jednostki wyższego rzędu makroregionu Nizina Południowowielkopolska. W obrębie Wysoczyzny Wieruszowskiej wyróżnić można następujące mikroregiony: Wzgórza Mnichowicko-Trzcinińskie, Kotlina Kępińska, Równina Bolesławiecka. Wysokości bezwzględne w gminie Baranów kształtują się w granicach 159-210 m. n.p.m. Ogólnie cała południowa część gminy charakteryzuje się większymi wysokościami. Najwyższy punkt znajduje się na południowy zachód od miejscowości Marianka Mroczeńska i liczy 210 m n.p.m. Gmina Baranów położona jest na terenach preferowanych do lokalizacji przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego i rozwoju wiejskiej sieci osadniczej oraz umocnienia funkcji obsługi rolnictwa.. Środowisko naturalne jest otaczane szczególną troską w gminie. Na całym jej terenie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów, ponadto funkcjonują nowoczesne wysypisko śmieci oraz oczyszczalnia ścieków. Część gminy posiada sieć kanalizacyjną i gazową, a wszystkie gospodarstwa domowe – sieć wodociągową.

Gmina Baranów jest gminą rolniczą. Użytki rolne zajmują prawie 80 % powierzchni gminy. Charakterystyczny dla gminy jest również niski udział lasów (11,3%) w strukturze terenu odbiegający od średniej krajowej (27%) i wojewódzkiej (23,6%). Gmina Baranów wchodzi w skład Wielkopolski – postrzeganej jako kraina historyczna i geograficzna, ale również region gospodarczy i społeczny o specyficznych, pozytywnych cechach wyróżniających go w kraju. Region Wielkopolski cechuje zróżnicowana struktura gospodarcza, bogata infrastruktura techniczna, wysoka wydajność w rolnictwie.

Według danych Regionalnego Banku Danych GUS z 2006 na terenie gminy Baranów zarejestrowanych było 543 podmiotów gospodarczych. Średnia liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców określona została na poziomie 73,1. Jest to wartość niższa niż średnia dla województwa wielkopolskiego. W strukturze firm dominują przedsiębiorstwa z branży meblarskiej i okołomeblarskiej.

Gmina posiada nowoczesną bazę oświatową. Na terenie gminy funkcjonuje 5 Zespołów Szkolnych (szkoła podstawowa i przedszkole) i gimnazjum.

placówka (w tym)	przedszkole	zerówka	szkoła	razem
Zespół Szkół w Baranowie	49	14	77	140
Zespół Szkół w Donaborowie	23	19	85	127
Szkoła Podstawowa w Grębaninie	-	14	70	84
Zespół Szkół w Łęce Mroczeńskiej	50	23	156	229
Zespół Szkół w Słupi p/Kępem	31	17	77	125
Gimnazjum w Mroczeniu im. Jana Pawła II	-	-	232	232

**Dane Zespołu Obsługi Szkół w Baranowie*

2.2 DEMOGRAFIA

W 2007 r. teren gminy Baranów zamieszkiwało 7614 osób, w tym:

Sołectwo	Liczba ludności
Baranów	1868
Donaborów	485
Grębanin	818
Jankowy	550
Joanka	275

Łęka Mroczeńska	500
Marianka Mroczeńska	152
Mroczeń	1297
Słupia p/Kępem	1409
Żurawiniec	260

* Dane USC w Baranowie.

Według danych Urzędu Gminy w Baranowie z 31 grudnia 2007 roku teren gminy zamieszkiwało 7614 osób, w tym 3797 mężczyzn i 3817 kobiet, 23,3 % ogółu mieszkańców stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, 64,8 % osoby w wieku produkcyjnym a 11,9 % to mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym.

Sołectwo	Ogółem	w tym:	
		kobiet	mężczyzn
Baranów	1868	945	923
Donaborów	485	243	242
Grębanin	818	408	410
Jankowy	550	274	276
Joanka	275	132	143
Łęka Mroczeńska	500	245	255
Marianka Mroczeńska	152	84	68
Mroczeń	1297	666	631
Słupia p/Kępem	1409	696	713
Żurawiniec	260	124	136

*Tabela 4. Dane USC w Baranowie.

Analizując strukturę wiekową mieszkańców Baranów w 2007 roku, należy stwierdzić, iż nie odbiegała ona zarówno od struktury demograficznej województwa wielkopolskiego, jak i całej Polski. Należy jednak zaznaczyć, iż obecnie w skali całego kraju odnotowujemy systematycznie zmniejszającą się liczbę dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), co jest związane z malejącą dzietnością rodzin, wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn). W niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób w wieku produkcyjnym będzie kończyć swą działalność zawodową i zasilać one grono seniorów. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych. Wzrost udziału osób starszych w populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55. roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także skądinąd z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasu życia.

2.3 MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Liczba osób żyjących poniżej granicy minimum egzystencji zwiększa się w skali całego kraju. Taki rodzaj ubóstwa nie wynika jedynie z krótkotrwałego pogorszenia się sytuacji rodzin, ale nabiera cech trwałości, przyczyniając się do długotrwałego pozbawienia możliwości korzystania z dóbr i usług, a tym samym prowadzi do wykluczenia społecznego. Na syndrom głębokiego ubóstwa składa się bezrobocie połączone z niskim poziomem wykształcenia głowy gospodarstwa domowego, wielodzietność oraz fakt zamieszkania w małych ośrodkach miejskich oraz na wsi, szczególnie na obszarach dotkniętych bezrobociem strukturalnym. Wzrost skali ubóstwa w ostatnich latach dokonał się przy poprawie przeciętnej sytuacji materialnej ogółu społeczeństwa, co świadczy o rosnących w społeczeństwie nierównościach w sytuacji dochodowej i poziomie życia.

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych.

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Baranów odpowiedzialny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2006-2007 (według decyzji administracyjnych)

Wyszczególnienie	2006				2007			
	Liczba osób którym przyznano decyzją świadczeni	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba osób którym przyznano decyzją świadczeni	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
		ogółem	W tym na			ogółem	W tym na	

	e		ws		e		ws	
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych	387	255	255	1010	321	182	182	736
Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych bez względu na ich rodzaj, formę i liczbę	4	4	4	5	2	2	2	3
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych	383	255	255	1028	320	181	181	735
Pomoc udzielona w ramach racy socjalnej- ogółem	-	447	447	1855	-	350	350	1449
W tym wyłączenie z postaci socjalnej	-	192	192	845	-	168	168	713

* Dane GOPS w Baranowie.

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 2007 roku kryterium to ustalono na poziomie 351,00 złotych miesięcznie na osobę w rodzinie lub w przypadku osoby samotnie gospodarującej 477,00 złotych miesięcznie. Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

W latach 2005-2007 liczba osób objętych systemem pomocy społecznej w gminie Baranów ulegała zmianom. Wynikało to nie zawsze ze skali pojawiających się problemów społecznych, a przede wszystkim z ubóstwa.

Spośród 7614 mieszkańców gminy, 350 rodzin skorzystało z systemu pomocy społecznej w 2007 roku.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin w latach 2006-2007 wzrosły w porównaniu z rokiem 2005. Taki stan rzeczy był efektem wprowadzenia zmian według których dysponentem środków na świadczenia rodzinne został Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Wydatki na świadczenia rodzinne stanowią obecnie niebagatelną pozycję w budżecie.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2006 – 3.064.440 zł (w tym świadczenia rodzinne 2.225.772 zł), w roku 2007 – 2.856.037 zł (w tym świadczenia rodzinne 2.427.538 zł).

Rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS w latach 2006-2007 (liczba osób)

Udzielone świadczenia – zadania zlecone gminom

Forma pomocy	2006					2007				
	Liczba	Liczba	Kwota	Licz	Liczb	Liczba	Liczba	Kwota	Licz	Liczb

	osób którym przyzna no decyzją świadcze nie	świadc zeń	świadc zeń w zł	ba rodz in	a osób w rodzi nie	osób którym przyzna no decyzją świadcze nie	świadc zeń	świadc zeń w zł	ba rodz in	a osób w rodzi nie
Razem	-	-	397 84,00	-	-	2	-	9540,0 0	2	3
Zasiłki stałe	4	47	14 783, 00	4	5	1	12	9540,0 0	2	3
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną	316	316	383 064,0 0	-	-	-	-	-	-	-
Specjalne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

*Dane GOPS w Baranowie.

Udzielone świadczenia – zadania własne gmin w 2006 roku

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
RAZEM	383	-	181525	255	1028
ZASIŁKI OKRESOWE - OGÓŁEM	36	130	29491	36	132
Przyznane:					
z powodu bezrobocia	27	100	22399	27	98
długotrwałej choroby	7	14		7	28
niepełnosprawność	2	16		2	6
możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	-	-		-	-
SCHRONIENIE	-	-	-	-	-
POIŁEK W TYM DLA DZIECI	243	28126	50590	121	555
UBRANIE	-	-	-	-	-

USŁUGI OPIEKUŃCZE	3	2872	36535	3	5
ZASIŁEK CELOWY NA POKRYCIE WYDATKÓW NA ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE OSOBOM NIEMAJĄCYM DOCHODU I MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA ŚWIAD. NA PODST. PRZEPISÓW O POWSZECHNYM UBEZPIECZENIU W NFZ	-	-	-	-	-
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO	3	3	1300	3	7
ZASIŁKI CELOWE W FORMIR BILETU KREDYTOWANEGO	-	-	-	-	-
SPRAWIENIE POGRZEBU	-	-	-	-	-
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE OGÓŁEM	148	-	63606	148	592
W tym specjalne zasiłki celowe	41	53	12450	41	87
POMOC NA EKONOMICZNE USAMODZIELNIENIE	-	-	-	-	-
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE	-	-	-	12	70
INTERWENCJA KRYZYSOWA	-	-	-	1	5
PRACA SOCJALNA	-	-	-	192	845

* Dane GOPS w Baranowie.

Udzielone świadczenia – zadania własne gmin w 2007 roku

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń w zł	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
RAZEM	320	-	153873	181	735
ZASIŁKI OKRESOWE - OGÓŁEM	26	103	22659	26	107
Przyznane:					
z powodu bezrobocia	8	42	10380	8	31
długotrwałej choroby	9	24	5006	9	41
niepełnosprawność	8	35	6880	8	31
możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	1	2	390	1	4
SCHRONIENIE	7	277	5910	2	9
POIŁEK W TYM DLA DZIECI	194	23128	38520	99	482
UBRANIE	-	-	-	-	-
USŁUGI OPIEKUŃCZE	-	-	-	-	-
ZASIŁEK CELOWY NA POKRYCIE WYDATKÓW NA ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE OSOBOM NIEMAJĄCYM DOCHODU I MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA ŚWIAD. NA PODST. PRZEPISÓW O POWSZECHNYM UBEZPIECZENIU W NFZ	-	-	-	-	-
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE	1	1	500	1	5

WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO					
ZASIŁKI CELOWE W FORMIR BILETU KREDYTOWANEGO	-	-	-	-	-
SPRAWIENIE POGRZEBU	-	-	-	-	-
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE OGÓŁEM	111	-	49772	88	360
W tym specjalne zasiłki celowe	28	38	9290	28	46
POMOC NA EKONOMICZNE USAMODZIELNIENIE	-	-	-	-	-
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE	-	-	-	17	97
INTERWENCJA KRYZYSOWA	-	-	-	2	9
PRACA SOCJALNA	-	-	-	168	713

* Dane GOPS w Baranowie.

Świadczenia pieniężne były najczęściej udzielaną formą pomocy. Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie.

W latach 2006-2007 beneficjenci systemu pomocy korzystali również m.in. ze wsparcia rzeczowego, porad udzielanych przez pracowników Ośrodka.

Typ realizowanych świadczeń w latach 2006-2007

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które, w trybie administracyjnym, może decyzję GOPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2007 roku (liczba osób w rodzinach)

Powód przyznania pomocy	Ilość osób	Ilość rodzin
ubóstwo	665	169
sieroctwo	-	-
bezdomność	1	1
potrzeba ochrony macierzyństwa	2	1
bezrobocie	75	20
niepełnosprawność	143	48
Dług lub ciężka choroba	146	56
Bezradność w sprawach opieki wychowania i prowadzenia gospodarstwa domowego	468	111
Przemoc w rodzinie	85	22
Alkoholizm	139	33
narkomania	-	-
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	-	-
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	-	-
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	-	-

Zdarzenia losowe	5	1
Sytuacje kryzysowe	9	2
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	-	-

* Dane GOPS w Baranowie.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny.

Do najczęstszych powodów warunkujących udzielenie wsparcia osób i rodzin w 2007 roku można zaliczyć:

- ubóstwo – 665 osób w 169 rodzinach,
- bezrobocie – 75 osób w 20 rodzinach,
- niepełnosprawność – 143 w 48 rodzinach ,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 468 osób w 111 rodzinach,
- alkoholizm – 139 osób w 33 rodzinach,

Struktura odbiorców pomocy społecznej w 2007 roku (liczba osób w rodzinach)

Wyszczególnienie	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinie
	ogółem	w tym na wsi	
Rodziny ogółem	350	350	1449
o liczbie osób 1	33	33	33
2	42	42	84
3	43	43	129
4	83	83	332
5	80	80	400
6 i więcej	69	69	471
Rodziny z dziećmi ogółem	180	180	827
o liczbie dzieci 1	28	28	84
2	63	63	252
3	68	68	340
4	9	9	54
5	5	5	35
6	5	5	40
7 i więcej	2	2	22
Rodziny niepełne ogółem	24	24	71
o liczbie dzieci 1	14	14	28
2	2	2	6
3	5	5	20
4 i więcej	3	3	17
Rodziny emerytów i rencistów	60	60	125
o liczbie dzieci 1	27	27	27

2	15	15	30
3	8	8	24
4 i więcej	10	10	44

*Dane GOPS w Baranowie.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2007 roku była porównywalna ze strukturą demograficzną całej lokalnej społeczności.

Niepokojąca była duża grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki powinni, samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin. Uwagę zwracała również znaczna liczba dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach, co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin.

Świadczenia rodzinne przyznane przez GOPS w 2007 roku

Liczba dzieci w rodzinie	Ilość rodzin korzystających
1	265
2	297
3	120
4 i więcej	25
ŁĄCZNIE	773

*Dane GOPS w Baranowie

Zgodnie z ustawą, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka oraz zapomoga wypłacana przez gminy z tytułu urodzenia się dziecka. W 2007 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie przyznał ogółem 773 osobom świadczenia rodzinne. Ogółem

- 17055 zasiłków rodzinnych
- 2455 dodatków do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania,
- 395 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- 2479 w rodzinie wielodzietnej,
- 1516 zasiłki pielęgnacyjne,
- 1001 dodatki do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,
- 687 dodatki do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- 118 dodatki do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego do 5 roku życia
- 597 dodatki do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- 282 świadczeń pielęgnacyjnych,
- 65 jednorazowych zapomóg do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka,
- 0 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży.

Najczęściej występujące problemy w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej

Do problemów społecznych najczęściej występujących na terenie szkoły i w domu rodzinnym uczniów zaliczyć można agresję i przemoc w grupie rówieśniczej, konflikty z kolegami szkolnymi, odwoływanie się do kłamstw oraz sięganie po papierosy.

Wszystkie placówki współpracują z Policją, lekarzami i Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, z logopedą i organizacjami pozarządowymi. Ogół szkół zatrudnia: pedagoga, pielęgniarkę, logopedę, psychologa. Wszystkie placówki prowadzą dożywianie uczniów i zapewniają dostęp do Internetu, umożliwiają korzystanie ze świetlic, a w jednym przypadku – z sali gimnastycznej.

Sześć szkół prowadzi punkty wydawania posiłków, w żadnej placówce nie funkcjonują klasy integracyjne.

Ogół szkół oferuje uczniom zajęcia dodatkowe (różnorodne tematycznie koła zainteresowań, szkolne koło sportowe, oraz zajęcia w ramach szkolnego klubu europejskiego), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rewalidacyjne, socjoterapeutyczne i gimnastykę korekcyjną.

Z analizy wynika, że szkoły są miejscami bezpiecznymi dla dzieci i młodzieży, choć w niektórych z nich oraz w ich sąsiedztwie zdarzają się miejsca (szatnie, toalety, przyszkolna

droga), które wymagają nadzoru ze strony nauczycieli. We wszystkich placówkach przeprowadzane są badania służące diagnozowaniu środowiska szkolnego, a powszechnie realizowane programy profilaktyczne skutecznie łagodzą zjawiska patologiczne i zapobiegają ich występowaniu.

W analizach wskazywano głównie na bezrobocie powodujące ubożenie rodzin, dysfunkcje występujące w domu odnoszące się przede wszystkim do zaniedbania, uzależnień i niezaradności życiowej rodziców, agresję i przemoc prowadzące do konfliktów w grupie rówieśniczej, brak motywacji do nauki oraz niesprzyjające funkcjonowaniu placówek tendencje demograficzne.

Nauczyciele kształtują wśród dzieci i młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu umożliwiając uczniom udział w różnych akcjach charytatywnych.

Wśród różnych form pomocy szkoły oferują uczniom i rodzicom m.in. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, socjoterapeutyczne i rewalidacyjne, gimnastykę korekcyjną, zajęcia pozalekcyjne, możliwość udziału w pracach i realizacji przedsięwzięć samorządu uczniowskiego, imprezach sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz w wycieczkach krajoznawczo-turystycznych, wsparcie pedagoga, psychologa, logopedy i nauczycieli, pomoc koleżeńską, organizowanie konsultacji w placówkach specjalistycznych (w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kępnie), a także, przy współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Baranowie, pomoc materialną (stypendia socjalne i naukowe, dofinansowanie wycieczek szkolnych i wypoczynku w czasie wolnym od nauki), rzeczową (wyprawki szkolne, dofinansowanie lub bezpłatne udostępnianie podręczników i organizowanie zbiórek rzeczowych) oraz w formie dożywiania.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano na konieczność zapewnienia szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego (zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych, rozwijanie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz wzbogacenie oferty kulturalnej).

W obszarze uzależnień, potrzebę zagwarantowania dzieciom i młodzieży bezpieczeństwa w drodze do i ze szkoły oraz w miejscu zamieszkania, udzielenia skutecznego wsparcia rodzinom niewydolnym-wychowawczo oraz prowadzenia działań mających na celu zniwelowanie poziomu bezrobocia w gminie, a tym samym ograniczenie ubóstwa wśród mieszkańców.

2.4.1. KWESTIA DZIECKA W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO PEDAGOGICZNYCH

U dzieci i młodzieży z terenu gminy Baranów, które objęte zostały różnymi formami pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznych, najczęściej diagnozowano:

- wskazanie do indywidualnego nauczania,
- wskazanie do kształcenia specjalnego dla dzieci upośledzonych w stopniu lekkim,
- wskazanie do kształcenia specjalnego dla dzieci upośledzonych w stopniu umiarkowanym,
- wskazanie o dostosowaniu wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, u którego stwierdzono zaburzenia i odchylenia rozwojowe lub specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu uniemożliwiające sprostanie tym wymaganiom,
- wydanie opinii o wcześniejszym przyjęciu dziecka do szkoły,

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu.

Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy.

Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej

kobiety i dzieci. Długotrwale bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie w latach 2006-2007

	2006				2007			
	III	VI	IX	XII	III	VI	IX	XII
Polska	17,8 %	16,0 %	15,2 %	14,9 %	14,4 %	12,4 %	11,6 %	11,4 %
Wielkopolska	14,7 %	12,9 %	12,1 %	11,8 %	11,3 %	9,3 %	8,3 %	8,0 %
Powiat Kępiński	8,3 %	5,9 %	5,5 %	5,4 %	4,7 %	3,5 %	3,4 %	3,2 %

*Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kępnie

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2006-2007 powiat kępiński charakteryzował się niższą w stosunku do kraju, i w porównaniu z województwem wielkopolskim, stopą bezrobocia. Generalnie w skali całego kraju – z uwagi na poprawę kondycji gospodarki.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kępnie na dzień 31 grudnia 2007 roku w gminie Baranów pozostawało zarejestrowanych 63 bezrobotnych (w tym 63 osoby zamieszkujące obszar wiejski). Wśród nich większą liczebną grupą były kobiety, które stanowiły 79,3 % ogółu bezrobotnych (w gminie 50 osób). Prawo do zasiłku posiadało 11 osób. Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Z końcem 2007 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nie posiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokoiła mniejsza, ale zarazem posiadająca niewielkie szanse na zmianę swej sytuacji życiowej grupa osób bezrobotnych, które przekroczyły 45 rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe.

Największą liczbę bezrobotnych kobiet wśród ogółu pozostających bez pracy odnotowano w przedziałach wiekowych 35-44 i 25-34 lata.

Struktura bezrobotnych w gminie Baranów w latach 2006-2007

	2006				2007			
	III	VI	IX	XII	III	VI	IX	XII
Bezrobotni ogółem	179	115	110	109	95	85	75	63
w tym:								
kobiety	137	88	92	84	78	67	60	50
bezrobotni do 25 roku życia	70	49	47	46	42	40	30	28
długotrwale bezrobotni	98	51	43	54	51	32	26	19
bez prawa do zasiłku	155	99	97	95	86	23	64	52

*Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kępnie.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni, którzy z końcem 2007 roku stanowili najliczniejszą grupę pozostających bez pracy w gminie, często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

Z końcem 2007 roku zdecydowanie lepszą sytuację na rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem wyższym i średnim ogólnokształcącym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególnie nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcanie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych (dane szacunkowe)

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	Okolo 1.330 osób: dorosłych i dzieci	Okolo 530 osób: dorosłych i dzieci

*Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Młodzież i alkohol***III klasy gimnazjum - 15-latkowie**

65,8% z nich piło alkohol w ciągu ostatnich 30 dni (71,5% chłopców, 60,3% dziewcząt);
29,2% z nich UPIŁO się w ciągu ostatnich 30 dni (38,1% chłopców, 20,8% dziewcząt);

II klasa szkoły ponadgimnazjalnej - 17-latkowie*

78,9% z nich piło alkohol w ciągu ostatnich 30 dni (84,6% chłopców, 73,2% dziewcząt);
37,2% z nich UPIŁO się w ciągu ostatnich 30 dni (47,7% chłopców, 26,5% dziewcząt);

*Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wyniki ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD - 2003 ("Europejski Program Badań Ankietowych w szkołach na temat używania alkoholu i narkotyków" realizowany przez Instytut Psychiatrii i Neurologii we współpracy z Radą Europy. Badanie sfinansowane przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii i PARPA).

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na alkoholizm jako poważny problem społeczny.

Spośród wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Baranowie w 2007 roku, 33 rodziny liczące ogółem 139 osób swą trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Nie było uwidocznione używanie narkotyków. W analizowanym okresie z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek nie świadczył pomocy, co jednak nie może być tożsame z twierdzeniem zupełnego braku występowania zjawiska.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

W 2007 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 36 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe osób uzależnionych, z tego 6

osoby skierowano na leczenie. W analizowanym roku GKRPA dokonała również kontroli punktów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2005-2007

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Baranów zmieniała się na przestrzeni lat, osiągając w 2006 roku wartość 45.000,00 złotych a w 2007 50.000,00 złotych.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania.

W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2007 roku

Osoby niepełnosprawne to silnie zróżnicowana grupa nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także pod względem wieku, wykształcenia i źródła utrzymania.

W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków (w 2007 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Baranów skorzystało 143 osób i była to czwarta co do wielkości, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia. Dla niewielkiej grupy niepełnosprawnych główne źródło utrzymania stanowi praca, zdecydowana większość pozostaje na utrzymaniu innych osób, nie posiadając własnych środków na przeżycie. Prawie połowa osób niepełnosprawnych legitymuje się co najwyżej wykształceniem podstawowym, a to znacznie utrudnia wejście na rynek pracy i utrzymanie zatrudnienia. Skalę tego problemu potwierdzają dane z gminy Baranów. W 2007 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w gminie była bierna zawodowo.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają

szczegółnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY BARANÓW

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych GOPS-u, radnych, mieszkańców gminy.

Z odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Atuty i potencjał rozwojowy gminy

Według respondentów gmina Baranów ma dobre położenie geograficzne, umożliwiające rozwój małej i średniej przedsiębiorczości. Aktywność gospodarcza mieszkańców, niski poziom bezrobocia stanowią kolejne najczęściej wymieniane elementy. Bardzo istotnym dla mieszkańców gminy jest również fakt, iż stanowią dobrze znającą się, życzliwą względem siebie społeczność lokalną.

Słabe strony gminy

Wśród słabości gminy Baranów pojawia się kilka kwestii. Najistotniejszą z nich jest ograniczona liczba ofert i – co się z tym wiąże – miejsc, umożliwiających mieszkańcom (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży) atrakcyjne spędzanie czasu wolnego i rozwijanie zainteresowań – m.in. zwrócono uwagę na niewłaściwie rozwiniętą infrastrukturę kulturalną (utrudniony dostęp do instytucji kultury) oraz sportowo-rekreacyjną (brak hal sportowych, obiektów służących rekreacji). Kolejnymi bolączkami, wskazywanymi przez mieszkańców są wzmożony ruch kołowy, spowodowany brakiem obwodnicy, oraz niski poziom bezpieczeństwa na głównych szlakach komunikacyjnych (niewystarczająca ilość bezpiecznych przejść dla pieszych, brak sygnalizacji świetlnej, brak ścieżek rowerowych, chodników itp.).

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Za najważniejsze problemy w gminie uznano bezrobocie długookresowe spowodowane niskimi lub niedostosowanymi do potrzeb rynku pracy kwalifikacjami, oraz uzależnienia (głównie alkoholizm). Problemy te, silnie ze sobą skorelowane, według respondentów z coraz większą intensywnością dotyczą mieszkańców gminy (szczególnie osoby nieletnie) i w niedalekiej przyszłości mogą być jeszcze bardziej odczuwalne.

Poważnymi problemami, wskazanymi przez respondentów, są również niezaradność życiowa, patologie w rodzinie, nierówność w dostępie do edukacji, migracja ludzi młodych na inne tereny oraz ograniczona liczba miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.

Szczególnie narażone grupy społeczne oraz miejsca wymagające interwencji

Za szczególnie narażone uznano dzieci i młodzież, przede wszystkim pochodzące z rodzin dysfunkcyjnych i ubogich, osoby bezrobotne i ich rodziny (m.in. środowiska popegeerowskie) oraz ludzi starszych, samotnych i chorych. Kolejne grupy dotknięte lokalnymi problemami społecznymi stanowią rodziny wielodzietne, niepełne oraz patologiczne, m.in. z problemami uzależnień i przemocy domowej. Do grona narażonych zaliczono również osoby niezaradne życiowo, samotnie wychowujące dzieci, niepełnosprawne, rolników oraz ludzi młodych, którzy po zakończeniu edukacji szukają pracy.

Ankietowani wskazywali nie tylko grupy osób, którym należy pomóc, ale także miejsca wymagające szczególnej interwencji. Do takich miejsc zaliczono szkoły (z uwagi na szerzące się problemy uzależnień oraz agresji i przemocy), tereny parkowe, obszary popegeerowskie oraz okolice przystanków autobusowych i sklepów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych.

Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych

Respondenci, wskazując na osoby i instytucje, które mogą przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, zwrócili przede wszystkim uwagę na wiodącą rolę Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zauważyli jednocześnie pozytywne oddziaływanie przedstawicieli władz gminnych i powiatowych, szkół, Policji, Kościoła i organizacji pozarządowych, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowego Urzędu Pracy, a także lokalnych sponsorów i inwestorów oraz samych mieszkańców. Gdyby zaszła taka potrzeba, to właśnie w tych instytucjach i u tych osób poszukiwaliby wsparcia.

Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

Wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych. Wybierali pięć najistotniejszych kwestii z zamkniętego katalogu. Przedstawiamy te, które uzyskały największą liczbę wskazań.

1. Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych
2. Pomoc ludziom starszym i samotnym
3. Pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy
4. Pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci
5. Leczenie alkoholików i narkomanów
6. Pomoc osobom niepełnosprawnym

Z powyższego zestawienia może wynikać rozkład wskazań istniejących kwestii społecznych, które winny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego.

Ponadto do kwestii ważnych zaliczono pomoc dzieciom chorym i upośledzonym, samotnym kobietom w ciąży i matkom, które są w trudnej sytuacji życiowej, osobom bezdomnym. Należy dodać, iż w prezentowanym zestawieniu pominięto kategorie z najmniejszą liczbą wskazań, tj. pomoc byłym więźniom w powrocie do społeczeństwa,

2.9. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- podnoszenie kwalifikacji przez osoby bezrobotne długotrwale.

Słabe strony

- występowanie wysokiego bezrobocia długotrwałego wśród kobiet,
- istnienie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych długotrwale,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym,
- nieodpowiednie przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi,
- brak lokalnych przedsięwzięć wartych upowszechnienia.

Szanse

- nie rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- powiązanie programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji,
- wzrost mobilności zawodowej i geograficznej.

Zagrożenia

- brak lokalnych i regionalnych działań skierowanych do długotrwale bezrobotnych,
- brak współpracy pomiędzy władzami lokalnymi a partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych,
- nie wzrasta dostępność kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- występowanie zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnieje zjawisko nielegalnego zatrudnienia.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny**Mocne strony**

- dysponowanie dostateczną ilością środków finansowych,
- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży,
- dobra komunikacja pomiędzy pracownikami sfery rządowej i pozarządowej,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- prowadzenie przez samorząd działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny,
- zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego.

Słabe strony

- nieadekwatne do potrzeb zatrudnienie kadry merytorycznej w systemie pomocy społecznej,
- niedostateczna liczba specjalistów do pracy z rodziną,
- deficyt placówek resocjalizacyjnych dla nieletnich, domów dla samotnych matek oraz ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- niski poziom aktywności w poszukiwaniu środków pozabudżetowych,
- nieodpowiednie warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,
- brak działań w zakresie upowszechniania idei wolontariatu.

Szanse

- szanse na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej,
- sprzyjająca pomocy społecznej dzieciom i młodzieży decentralizacja władzy,
- nie dochodzi do rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych,
- stabilność prawna w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Zagrożenia

- nie wzrasta znaczenie organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnień, zjawiska rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- niski poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną,
- uboga oferta szkoleń i doskonań zawodowych dla kadry w dziedzinie pracy z dziećmi, młodzieżą i rodziną,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach,
- niski poziom kultury prawnej społeczeństwa.

Kwestia osób uzależnionych**Mocne strony**

- odpowiednie przygotowanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi,
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń,
- dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami zajmującymi się uzależnieniami,

- dobra współpraca z Kościołem.

Słabe strony

- niewłaściwie przygotowana baza lokalowa; brak bazy leczenia odwykowego,
- deficyt miejsc pobytu dla ofiar przemocy,
- brak organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi,
- niski zakres uczestnictwa społeczności lokalnej w działaniach pomocowych.

Szanse

- traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego,
- współpraca pomiędzy fachowcami różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- możliwość sprostania potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- dostateczne wykorzystywanie systemu informacji.

Zagrożenia

- brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy.
- niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób
- uzależnionych,
- oznaki zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Kwestia ludzi starszych**Mocne strony**

- istnienie określonego standardu usług dla osób starszych,
- dostateczna dostępność jednostek organizacyjnych pomocy społecznej dla osób starszych,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- dobra dostępność domów pomocy społecznej; zmniejsza się liczba oczekujących na umieszczenie w DPS-ach,
- umożliwianie osobom starszym realizacji w organizacjach samopomocowych.

Słabe strony

- brak profesjonalnego przygotowania kadry w świadczeniu pomocy osobom starszym; niewystarczająca ilość kadry zajmującej się problematyką tych osób,
- niski poziom życia osób starszych; wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- niedostępność małych form pomocy społecznej dla osób starszych,
- zwiększa się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- nieumożliwianie osobom starszym kontynuacji aktywności zawodowej oraz realizacji w organizacjach samopomocowych,
- brak działań w zakresie poprawy sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie osób starszych,
- niekorzystanie ze wsparcia wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Szanse

- dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych,
- wpływ postępu medycyny na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych.

Zagrożenia

- brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- brak działań w zakresie uwrażliwiania systemu oświaty na problem osób starszych oraz dostosowywania standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,

- wzrost liczby osób samotnych,
- niedostosowana do osób starszych infrastruktura,
- brak koordynacji działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,
- niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku ogólna sytuacja finansowa i społeczna kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- funkcjonowanie w sferze niepełnosprawności, aktywnie działających, organizacji pozarządowych, z którymi współpracują instytucje samorządowe,
- prawidłowy przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy.

Słabe strony

- brak działań w zakresie upowszechniania w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw charytatywnych i filantropijnych,
- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- niedostateczne rozpoznanie potrzeb osób niepełnosprawnych,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna oraz oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- współpraca pomiędzy sektorem publicznym i pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- stabilna liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.

Zagrożenia

- brak działań w zakresie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- brak działań w zakresie likwidacji barier architektonicznych,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- wyspecjalizowana kadra pracowników pomocy społecznej,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- brak wyspecjalizowanej kadry pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,

- przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,
- utrudniony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.

Szanse

- odpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa w zakresie służb pomocy społecznej,
- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty,

Zagrożenia

- niewystarczająca w stosunku do potrzeb ilość wykwalifikowanej kadry.

Poziom zaspokajania potrzeb uznanych za podstawowe**Mocne strony**

- dostatecznie rozwinięta baza zabezpieczająca potrzeby społeczne (rozwinięta sieć placówek oświatowych, placówek opieki zdrowotnej),
- dostateczne dofinansowanie oświaty i nauki,
- istnienie terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych,
- dobry dostęp do opieki medycznej,
- na terenie gminy istnieje potencjał przedsiębiorstw,
- dobrze rozwinięta infrastruktura komunalna i sieć telekomunikacyjna,
- właściwa gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi.

Słabe strony

- niedostateczny dostęp do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- niewystarczająca ilość oraz brak nowych mieszkań komunalnych i socjalnych,
- niewystarczająco rozwinięta sieć komunikacyjna.

Szanse

- wzrost dostępności szkół ponadgimnazjalnych, wyższych i języków obcych,
- wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców,
- racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych,
- wykorzystywanie środków pomocowych na ochronę środowiska,,
- rozwój agroturystyki,
- korzystne dla komunikacji położenie regionu; dobre powiązania sieci dróg lokalnych z krajowymi.

Zagrożenia

- niestosowanie kompleksowych rozwiązań technicznych i prawnych w zakresie ochrony i wykorzystywania środowiska naturalnego,
- brak postępu w zakresie przekształceń gospodarczych.

2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy.

Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.10.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Rynek 21, 63-604 Baranów

1. Podmiot prowadzący:

Urząd Gminy w Baranowie.

2. Co oferuje (zakres usług):

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustaw o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych i dodatkach mieszkaniowych. Jednostka zatrudnia kierownika, 3,5 etatu na stanowisku pracownik socjalny, 0,5 etatu na stanowisku główny księgowy i 1,5 etatu na stanowisku pracownik do spraw świadczeń rodzinnych, 0,25 etatu na stanowisku koordynator do spraw komputeryzacji pomocy społecznej

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów):

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. Udział w szkoleniach kadry zatrudnionej w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej:

Kadra zatrudniona w GOPS-ie uczestniczy w licznych formach doskonalenia i podnoszących kwalifikacje.

Dom Pomocy Społecznej w Rzetni

Adres: Rzetnia, 63-600 Kępno

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Starostwo Powiatowe w Kępnie.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Jednostka oferuje całodobową opiekę, rehabilitację, usługi w zakresie potrzeb bytowych, opiekuńczych, edukacyjnych.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do osób dorosłych, DPS zamieszkuje łącznie 63 osób.

4. KAPITAŁ LUDZKI:

Jednostka zatrudnia 45 osób stanowiących wykwalifikowaną kadrę opiekuńczą.

2.10.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W gminie Baranów funkcjonuje liczne grono organizacji pozarządowych oraz 4 parafie kościoła rzymskokatolickiego (Baranów, Donaborów, Grębanin, Słupia p/Kępnem). Pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiednie akty prawa miejscowego dotyczące współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Skutkuje to

podejmowaniem współpracy z tymi organizacjami w zakresie określonym w corocznie uchwalanym przez Radę Gminy „Programie współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami na 2008 rok”.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnego form pomocy. Poniżej prezentowane są organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Baranów.

Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Baranów

Towarzystwo Rozwoju Gminy Baranów

Rynek 21, 63 – 604 Baranów, powiat kępiński, województwo wielkopolskie

Maltańska Służba Medyczna – Pomoc Maltańska w Baranowie

Rynek 21, 63 – 604 Baranów, powiat kępiński, województwo wielkopolskie

Ochotnicze Straże Pożarne na terenie gminy Baranów:

OSP w Baranowie

OSP w Jankowach

OSP w Donaborowie

OSP w Słupi p/Kępem

OSP w Grębaninie

OSP w Mroczeniu

OSP w Łęce Mroczeńskiej

OSP w Mariance Mroczeńskiej

OSP w Joance

OSP w Żurawíncu

Fundacja Wrota Wielkopolski,

Rynek 21, 63 – 604 Baranów, powiat kępiński, województwo wielkopolskie

Stowarzyszenie „LGD Wrota Wielkopolski”

Rynek 21, 63 – 604 Baranów, powiat kępiński, województwo wielkopolskie

Stowarzyszenie Gmin Powiatu Kępińskiego

Rynek 21, 63 – 604 Baranów, powiat kępiński, województwo wielkopolskie

Stowarzyszenie Producentów Procentów Rolnych Gminy Baranów

Rynek 21, 63 – 604 Baranów, powiat kępiński, województwo wielkopolskie

Koła Gospodyń Wiejskich na terenie gminy Baranów

KGW w Baranowie

KGW w Jankowach

KGW w Donaborowie

KGW w Słupi p/Kępem

KGW w Grębaninie

KGW w Mroczeniu

KGW w Łęce Mroczeńskiej

KGW w Mariance Mroczeńskiej

KGW w Joance

KGW w Żurawincu

Kluby i organizacje sportowe działające na terenie gminy Baranów

„Orzeł Mroczeń”,

„Strażak Słupia”,

Grębaniński Klub Sportowy

„1968 Jankowy”,

UKS „Tornado” Donatorów

UKS „Kamyk” Grębanin,

UKS „Pionier” Baranów.

2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu. Zespół przygotowujący dokument uznał, że należy zaprogramować działania, zmierzające do rozwiązania problemów w następujących obszarach:

- **wsparcie rodziny** – rodziny niewydolne wychowawczo nie w pełni zaspokajają potrzeby rozwojowe dziecka;
- **wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** – zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, w tym niepełnosprawnych, stwarza konieczność zapewnienia im w najbliższych latach odpowiednich usług wzmacniających i wspierających. Odpowiedniego wsparcia należy również udzielić grupom dotkniętym i zagrożonym bezrobociem i uzależnieniami – problemami bardzo często będącymi przyczyną wykluczenia ze środowiska lokalnego;
- **rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi** – jakość świadczonych usług społecznych powinna ulegać poprawie także poprzez współdziałanie z organizacjami pozarządowymi.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań

3.1. MISJA

Baranów gminą silnych rodzin i zintegrowanej społeczności lokalnej, skutecznie przeciwstawiającej się przejawom marginalizacji społecznej

3.2. CELE STRATEGICZNE

Problem:

Rodziny niewydolne wychowawczo nie w pełni zaspokajają potrzeby rozwojowe dziecka.

Cel strategiczny 1.

Pomoc rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Cele szczegółowe:

1. Pomoc osobom i rodzinom, u których stwierdzono bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Pomoc niepełnosprawnym i długotrwale chorym dzieciom i ich rodzinom.
3. Pomoc rodzinie w kształceniu i wszechstronnym rozwoju dzieci i młodzieży.
4. Pomoc dzieciom z rodzin patologicznych oraz całym rodzinom.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1-4:

1. Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo- wychowawczym polegająca na:
 - diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo-wychowawczej, zaniedbań względem dzieci,
 - diagnozie – ocenie sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym, rówieśniczym.
2. Pomoc materialna dla rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z systemu pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
3. Udzielanie rodzinom i osobom samotnie wychowującym dzieci pomocy pedagogicznej, psychologicznej, prawnej i społecznej.
4. Rozwój sieci świetlic, w tym socjoterapeutycznych, opiekuńczo-wychowawczych, działających w poszczególnych miejscowościach, oferujących pomoc dzieciom z rodzin z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi poprzez: dożywianie, właściwą opiekę pedagogiczną, pomoc w rozwiązywaniu trudności szkolnych, możliwość konstruktywnego spędzania czasu wolnego, nabywanie przez dzieci różnych umiejętności społecznych koniecznych do samodzielnego funkcjonowania w dorosłym życiu.
5. Systematyczna współpraca z istniejącymi w powiecie jednostkami zapewniającymi opiekę dla dzieci.
6. Systematyczna współpraca z wymiarem sprawiedliwości właściwym ze względu na położenie gminy, w szczególności sądem rodzinnym oraz kuratorami sądowymi dla dzieci i młodzieży.
7. Współuczestnictwo w kampaniach medialnych i informacyjnych organizowanych przez inne podmioty pomocy społecznej (PCPR, ROPS, inne).

8. Systematyczne współdziałanie Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
9. Kontynuowanie dożywiania dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem, wykluczeniem społecznym i marginalizacją.
10. Organizowanie dla rodziców i ich dzieci różnych form edukacji z wykorzystaniem istniejącego systemu szkolnego oraz tworzenie systemu poradnictwa.
11. Podjęcie działań w kierunku zorganizowania zajęć psychoterapeutycznych oraz zajęć terapii pedagogicznej.
12. Zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez zwiększenie liczby zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych (zajęcia muzyczne, plastyczne, turnieje sportowe, festyny rodzinne, wycieczki, m.in. rowerowe), tworzenie nowych miejsc spędzania czasu wolnego (np. place zabaw) oraz organizowanie i dofinansowywanie wypoczynku letniego i zimowego (kolonie, półkolonie, obozy).

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej, szkoły, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, w tym niepełnosprawnych, stwarza konieczność zapewnienia im w najbliższych latach odpowiednich usług wzmacniających i wspierających. Odpowiedniego wsparcia należy również udzielić grupom dotkniętym i zagrożonym bezrobociem i uzależnieniami – problemami bardzo często będącymi przyczyną wykluczenia ze środowiska lokalnego.

Cel strategiczny 2.**Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym****Cele szczegółowe:**

1. Wsparcie seniorów i osób niepełnosprawnych.
2. Zwiększenie szans na podjęcie pracy zawodowej i przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym wynikającym z bezrobocia.
3. Budowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.

Kierunki działań do celu szczegółowego 1:

1. Praca socjalna. Podejmowanie przez pracowników socjalnych działań mających głównie na celu ułatwianie kontaktów z placówkami służby zdrowia, udzielanie pomocy w korzystaniu z różnych form rehabilitacji leczniczej i społecznej, inicjowanie kontaktów rodzinnych oraz podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania rodziny w sprawowanie opieki nad osobą wymagającą takiej pomocy, w tym zawieranie umów alimentacyjnych, porozumień na świadczenie usług, zapewnienie osobom uprawnionym usług w ramach pielęgniarstwa środowiskowego, uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych, niepełnosprawnych, także rozpowszechnienie idei wolontariatu, objęcie opieką wolontarystyczną osób potrzebujących opieki, prowadzenie współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w celu umożliwienia osobom starszym i niepełnosprawnym

skorzystania z przysługujących im uprawnień np. wyjazdu na turnus rehabilitacyjny, do sanatorium, w uzyskaniu odpowiedniego sprzętu rehabilitacyjnego itp.

2. Rozwijanie jakości usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych (podniesienie kwalifikacji w zakresie gerontologii) obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, podstawową opiekę higieniczną, zalecaną przez lekarza, pielęgnację oraz zapewnienie kontaktu z otoczeniem.

3. Rozwijanie aktywnych form spędzania wolnego czasu przez osoby starsze i niepełnosprawne, w tym organizowanie cyklicznych spotkań integracyjnych, zaspokajanie potrzeb kulturalno-społecznych i rekreacyjnych.

4. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.

5. Podjęcie działań zmierzających do powstania na terenie gminy zakładu aktywności zawodowej.

6. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

7. Rozwijanie wolontariatu, m.in. wśród młodzieży, na rzecz opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

8. Rozwijanie usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Kierunki działań do celu szczegółowego 2:

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia obejmująca m.in. organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, prac interwencyjnych i robót publicznych oraz szkoleń i kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych (ze szczególnym uwzględnieniem osób powyżej 35 lat).

2. Wspieranie rodzin i osób dotkniętych bezrobociem, ubóstwem oraz zagrożonych bezdomnością poprzez udzielenie im pomocy materialnej i rzeczowej, prowadzenie szkoleń z zakresu prawidłowego gospodarowania budżetem domowym oraz podejmowanie działań w kierunku tworzenia na terenie gminy mieszkań socjalnych.

3. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących stworzyć nowe miejsca pracy.

4. Redukowanie psychospołecznych skutków bezrobocia:

- praca psychologów, doradców zawodowych, prawników, pracowników socjalnych,
- przyuczenie do zawodu, aktywizacja zawodowa.

5. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

6. Udział w programach realizowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.

Kierunki działań do celu szczegółowego 3:

1. Monitorowanie problemu uzależnień na terenie gminy.

2. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.

3. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.

4. Zintensyfikowanie stosownych form profilaktyki alkoholowej i narkotykowej kierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży.

5. Zwiększanie świadomości społeczności lokalnej odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek poprzez rozpowszechnianie informacji na ten temat.

6. Prowadzenie edukacji eliminującej czynniki zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu społecznemu i psychologicznemu – promowanie zdrowego stylu życia, szczególnie wśród dzieci i młodzieży.

7. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień oraz wzmacnianie efektów leczenia – podjęcie działań w kierunku utworzenia na terenie gminy punktu konsultacyjnego dla ww. osób oraz powołania grup wsparcia AA,

8. Opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania narkomanii.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej, szkoły, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Jakość świadczonych usług społecznych powinna ulegać poprawie także poprzez współdziałanie z organizacjami pozarządowymi.

Cel strategiczny 3.

Zwiększenie jakości świadczonej pomocy w oparciu o partnerską współpracę z organizacjami pozarządowymi

Cele szczegółowe:

1. Monitoring problemów społecznych.
2. Ocena działań organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy.
3. Rozwój współpracy pomiędzy grupami społecznymi i organizacjami pozarządowymi a instytucjami rządowymi i samorządowymi.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1-3:

1. Systematyczny analizowanie istniejących zagrożeń społecznych.
2. Systematyczne wzmacnianie kadr Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez doszkalać i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych.
3. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy, m.in. poprzez Internet.
4. Podjęcie działań w kierunku inwentaryzacji możliwości działania i potrzeb organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy.
5. Zwiększenie dostępu do informacji o działalności organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy.
6. Wspieranie organizacyjne powstających i istniejących organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
7. Zwiększenie koordynacji działań organizacji pozarządowych już działających na terenie gminy poprzez systematyczny przepływ informacji o podejmowanych inicjatywach, regularne spotkania oraz wymianę doświadczeń.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Gminy i Urząd Gminy, jednostki organizacyjne samorządu miejskiego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powołany przez wójta odrębnym zarządzeniem, w jego skład mogą wejść m.in.: kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez wójta.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

- W obszarze dotyczącym ludności: przyrost naturalny na 1.000 osób, saldo migracji na 1.000 osób.
- W obszarze dotyczącym rynku pracy: udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo, udział bezrobotnych do 30. roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych, liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
- W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności: dochody do dyspozycji gospodarstw domowych, dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych, odsetek osób żyjących w ubóstwie, głębokość ubóstwa, udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.

- W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia: liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej, liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów.

Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,
- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień.

Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** ilość programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, ilość uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, ilość osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy będzie przeznaczała na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty GOPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań.

W szczególności powinny je rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*

Autorzy niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.